

здійснених втручань, їх відповідність очікуванням та перспективність щодо подальшої допомоги [4].

Висновки. Отже, натепер поняття терапевтичного альянсу вийшло за межі психоаналітичної практики та стало актуальним для всіх галузей надання психологічної допомоги. Існує багато точок зору на чинники, види та наслідки терапевтичного альянсу, втім ключовими його властивостями вважаються емоційні, когнітивні оцінювальні реакції, що виникають у клієнта в наслідок спільної, партнерської взаємодії з терапевтом (фахівцем допомагаючих професій) в роботі над конкретним запитом, над певною, чітко визначеною проблемою.

Література:

1. Bordin E. S. *The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance* / E. S. Bordin // *Psychotherapy: Theory Research and Practice*. – 1976. – Vol. 16. – P. 252-260

2. Gitleson M. *The curative functions in psychotherapy* / M. Gitleson // *International Journal of Psychoanalysis*. – 1962. – Vol. 43. – P. 194-205

3. Greenson R. R. *The working alliance and the transference neuroses* / R. R. Greenson // *Psychoanalysis Quarterly*. – 1965. – Vol. 34. – P. 155-181

4. Luborsky L. *Therapist success and its determinants* / L. Luborsky, A. T. McLellan, G. E. Woody, C. P. O'Brien, A. Auerbach // *Archives of General Psychiatry*. – 1985. – Vol. 42. – P. 602-611

5. Rogers C. R. *The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change* / C. R. Rogers // *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. – 1957. – Vol. 22. – P. 95-103

Тези надіслані 20 лютого 2019 р.

Фера Світлана Володимирівна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА В КОЛЕКТИВІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Психологічна безпека особистості є необхідною умовою життєдіяльності людини, збереження її психічного здоров'я та профілактики психосоматичних порушень, ефективної професійної самореалізації. В результаті аналізу наукових джерел було виявлено, що проблема психологічної безпеки в освітньому середовищі Закладів Вищої освіти (ЗВО) в основному розглядається з позиції студента, як об'єкта освітнього простору, але не можна недооцінювати вплив того ж освітнього середовища і на життєдіяльність викладача.

Значну роль у формуванні психологічної безпеки викладачів ЗВО відіграє професійне середовище: соціальні контакти з колегами, адміністрацією вузу, студентами, можуть стати як джерелом натхнення і професійного саморозвитку так і джерелом психічної напруги. Проблема розуміння психологічної безпеки особистості, заломлюючись крізь призму «підходу через середовище», призводить до теорії краудінга (стрес, викликаний суб'єктивним відчуттям дискомфорту простору, середовища, в якому знаходиться людина). Згідно даного підходу психологічна безпека особистості проявляється в її здатності зберігати стійкість в середовищі з певними параметрами, у тому числі і з психотравмуючими впливами, в опорі деструктивним внутрішнім і зовнішнім впливам і виражається в усвідомленні захищеності / незахищеності особистості в конкретній життєвій ситуації.

На думку Баєвої І.А. та Гаязової Л.А. [1] критеріями психологічної безпеки освітнього середовища є:

1. Високий рівень захищеності від психологічного насильства в процесі взаємодії, яке може виявлятися у публічному приниженні, образі, висміюванні, погрозах, неповазі, недобррозичливому ставленні з боку всіх учасників освітнього середовища, що в свою чергу може призвести до отримання психотравми. Особливим його різновидом є психологічний тиск у відносинах між керівником і працівником, відомий під назвою мобінг: психологічний тиск на робочому місці, що виявляється у чварах, цькуванні, підсиджуванні, плітках, інтригах, хамстві, емоційному насильстві, сексуальному домаганні тощо [3, с. 285].

Згідно дослідження С.А. Дружилова підґрунтям виникнення мобінгу на кафедрі ЗВО можуть бути: особистісні якості як керівника так і підлеглого (невпевненість у собі, страх, заздрість тощо); відсутність на кафедрі активної науково-методичної діяльності (за умов високої зайнятості членів кафедри мінімізується час на прояв негативних тенденцій у спілкуванні викладачів); організаційні причини (неясність стратегій і цілей, неоднакові вимоги начальника до різних співробітників, постійні зміни в навчальному навантаженні між викладачами, відсутність перспектив збереження за викладачем розробленої ним навчальної дисципліни, зрівнялівка при оплаті незалежно від науково-педагогічної результативності тощо) [2].

2. Другим критерієм психологічної безпеки освітнього середовища ЗВО є визнання референтної значущості освітнього середовища, що виявляється у позитивному ставленні до нього та забезпеченні його цінностей і норм.

3. Третім критерієм психологічної безпеки за Баєвою І.А. та Гаязовою Л.А. є рівень задоволеності основними характеристиками процесу взаємодії. Проявами якого є: емоційний комфорт, можливість висловити свою точку зору, шанобливе ставлення до себе, можливість звернутися за допомогою, увага до прохань і пропозицій.

Висновки. Отже, психологічно безпечне освітнє середовище ЗВО – це середовище взаємодії, вільне від проявів психологічного насильства яке має референтну значущість для суб'єктів навчально-виховного процесу (в плані позитивного ставлення до неї), яке характеризується переважанням гуманістичної центрації (тобто центрації на інтересах (проявах) своєї суті і суті інших людей) і які відображаються в емоційно-особистісних і комунікативних характеристиках її суб'єктів.

Освітнє середовище вишу з низьким рівнем психологічної безпеки може негативно впливати на деякі складові суб'єктивного благополуччя її співробітників, наслідками чого можуть стати їх схильність до деструктивної поведінки, формування у них негативного ставлення до ЗВО, порушення психічного і фізичного здоров'я. Викладачам, які знаходилися в незахищеному від психологічного насильства середовищі, властиві такі риси особистості, як невротичність, депресивність, спонтанна агресивність та емоційна лабільність.

Література:

1. Баева И. А. Психологическая безопасность образовательной среды школы и ее психологическое сопровождение / И.А. Баева, Л.А. Гаязова // *Электронный журнал «Психологическая наука и образование»*. – 2012. – № 3. – С. 1-14.
2. Дружилов С.А. Психологический террор (моббинг) на кафедре вуза как форма профессиональных деструкций / С. А. Дружилов // *Психологические исследования*. – 2011. – № 3 (17). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.psystudy.ru/index.php/num/2011n3-17/485-druzhilov17.html>.]
3. Чередніченко Н.А. Мобінг і булінг у трудовому процесі / Н.А.Чередніченко // *Право і безпека*. – 2012. – №5 – С.285-288.

Хазратова Нігора Вікторівна

ПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА НАСТАНОВЛЕНЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОВЕДІНКИ

У процесі досліджень громадянської ідентичності нерідко можна спостерігати незбіг між декларованими громадянськими цінностями і поведінковими настановами щодо держави. Це переконує в доцільності різномірневої (як усвідомлюваного, так і неусвідомлюваного рівнів) діагностики громадянської ідентичності. Наведемо результати емпіричного дослідження за допомогою проективної методики, присвяченого діагностиці настановлень громадянської поведінки особистості.